

מכון מניטו

הרב יהודא ליאון אשכנזי (מניטו)

שיעור על פרשת שלח לך

שנת 1995

תמלול: מוריאל מרגי

תרגום: צוות מכון מניטו

השיעור שלפניכם נמסר בשנת 1995, כשנה לפני מותו של מניטו. הימים הם ימי הסכמי אוסלו. ממשלת ישראל מצויה בעיצומו של תהליך חתימה על הסכמים עם ערפאת והרשות הפלסטינית בהם נמסרו שטחים מארץ ישראל. על פי עדות תלמידיו ובני משפחתו המאורעות וההחלטות של הממשלה באותה תקופה ציערו אותו מאוד, השפיעו על הלך רוחו, ואף נתנו את אותותיהם במצבו הבריאותי. הדברים באו לידי ביטוי גם בשיעורים שמסר, כפי שתראו להלן. את השיעור תרגמנו מילה במילה כדי לשמור על התוכן והסגנון המקורי של השיעור.

מניטו: ובכן, אנחנו נקרא את הפסוקים הראשונים של פרשת שלח לך. וכפי שאתם יודעים, האירוע המרכזי של הפרשה הזו, זה מה שמכירים בשם סיפור 'חטא המרגלים', חוקרי הארץ, מאחר שמשא הולך – בהתערבותו של הקב"ה ובהסכמתו – לשלוח מרגלים.

והפירוש המדויק¹ של "מרגלים" אלו שליחים צבאיים – כדי לרגל ארץ שאנחנו עומדים לכבוש. יש גם מונח אחר שמופיע: "לתור את הארץ", "לחקור את הארץ", אבל המילה הזו - "לתור" - יש לה משמעות אחרת. ממנה באה, אגב, המילה "תיירים". אני זוכר שבשנה הראשונה של העלייה שלי, שבת של פרשת שלח לך, הלכנו לבקר את הרב הראשי שהיה אז הרב ניסים אם אני זוכר נכון, זכרוננו לברכה. והוא עסק בפרשת שלח לך כשפנה אלינו, "התיירים", באומרו: באתם לתור את הארץ, לחקור את הארץ, כדי לדעת אם כדאי לעשות עלייה... אגב, אני חייב לומר שהעולים בני זמננו, מאז מדינת ישראל המודרנית, יש להם מעמד מועדף בהשוואה לאלה שיצאו ממצרים, אבל זו שאלה אחרת.

בכל מקרה, המרגלים האלה החזירו דו"ח מעורפל, דו-משמעי, כשאמרו גם את האמת וגם את ההפך שלה: האמת – עם אילו בעיות היינו צריכים להתמודד, אך הביעו אותן באופן שלא הותיר אפשרות להתגבר על הקשיים האלה.

כעת, קחו את השיח שיש לנו בנוגע לממשלה הנוכחית כבר שנתיים: כולם מכירים את הקשיים שלה. אבל החידוש בשיח של הממשלה הנוכחית – בניגוד לממשלות קודמות ואף ביחס לעמדתם בעבר כשהיו בשלטון – הוא שהם מסיקים מראש מסקנה שלילית. אף אחד לא יודע איך ההתפתחויות – שנעשות אגב דחופות יותר ויותר מהשבוע הזה והלאה בנוגע למה שמכונה 'הגדה המערבית', יהודה ושומרון, או בנוגע לגולן. אף אחד לא יודע מה ההתפתחויות הפוליטיות המיידיות, בטווח הקצר או הארוך יותר, יולידו. מעולם לא הסתרתי מכם שמבחינתי הייתי פסימי מאוד, כי יש פגם גדול מאוד בעם היהודי ובישראל, והוא שאנחנו לגיטימיסטים² בצורה מוגזמת. בזמן שכולם רואים גם את גודל הסכנה, ומצד שני את השבריריות של הבסיס החוקי של השלטון הנוכחי – אני הייתי נוטה לומר יותר משבריריות, אך בכל אופן זה מספיק ברור – למרות הכול, וכולם רואים בבירור מה עלול לקרות כתוצאה מההחלטות שהתקבלו, למרות הכול קיימת אינרציה שהיא מפתיעה מאוד, ואולי ניתן להסביר אותה כלגיטימיזם מוגזם שמוביל לעיוורון. על פי התורה, הסיבה עמוקה יותר – אך לא רק זה, מה שניתן לבטא במונחים פוליטיים, סוציו-פוליטיים – יש משהו שמתקשר לזהות של ישראל מאז יציאת מצרים שמסיימת סיפור גלות, ופותחת את תקופת מימוש ההבטחות של סוף הגלות. זה כבר קרה, בעיקר בתיאור התורה עם הדגם של דור יציאת מצרים: יש משהו הרבה יותר עמוק מאשר עיוורון של אינרציה טהורה פשוטה, טמאה ולא פשוטה...

¹ - le sens direct - אפשר להציע גם: הפירוש המילולי, המשמעות הישירה.

² לגיטימיסטי (מלטינית – legitimus): חוקי, ראוי. מתאר נטייה לקבל סמכות, שלטון או חוק, אך ורק משום שהם נחשבים לגיטימיים מבחינה פורמלית, ללא בחינה מוסרית או ביקורתית.

אבל על כל פנים, אחד מהפרקים אליהם מתייחס הפסימיזם הזה אם תרצו, שחוצה את כל הפרשנויות של הסיפורים האלו בתורה, זה אותו פרק מפורסם של המרגלים. אני רוצה להבליט אחת מהקושיות. אני אצטט לכם פרשנויות. נלמד פירוש של 'התורה תמימה' על אחד המקורות של רש"י, שצילמתי לכם. המקור עצמו מהגמרא.

לפני שנתחיל ללמוד את הטקסט מהדף שחילקתי לכם, ניקח את הפסוקים הראשונים. ומיד מהפסוקים הראשונים מבחינים שהכול קורה כאילו משה ידע מראש מה יהיה הדיווח השלילי של המרגלים. וזה, איך לומר, מפתיע שמה לקח על עצמו את הסיכון להפוך את הדיווח של המרגלים – אני לא יודע איך לומר – לחוקי, מכיוון הדיווח של המרגלים גרם לכך שהתגובה של העם הייתה... תארו לעצמכם [...] ושאלה מרגלים שמגישים את הדיווח שלהם בפני הרשויות המוסמכות (כאילו שרשויות מוסמכות צריכות דיווח, טוב זו כבר שאלה אחרת) ושהתגובה של העם הייתה התגובה שהייתה לדיווח המרגלים: ייאוש. זה יותר מ"דיכאון", כי דיכאון זו תגובה רגשית שאינה בהירה, שאינה מונעת על ידי ידע, אבחנה של מצב. ייאוש הוא ויתור, ויתור מתוך ייאוש.

ואי אפשר שלא לשים לב לעובדה שזה משתקף מקריאת העיתונים והמדיה – בין אם זה הרדיו או הטלוויזיה: קיים כבר ייאוש מראש. והקולות שנישאים כדי – איך לומר, איך אומרים בצרפתית – להזהיר, הם קולות חלשים מאוד מאוד, והם בדרך כלל קולות של אותם אנשים שכשהיו בשלטון הם אלו שהכינו את המצב הנוכחי. זאת אומרת, כדי לומר את הדברים סוף סוף בצורה ברורה: הממשלות הקודמות מעולם לא שקלו את האפשרות שהשטחים המדוברים הם ארץ ישראל, ולכן התוצאה הייתה ה[...]. של מסירה לערבים. בין אם אלו הסורים בצפון, המצרים בדרום, הירדנים במזרח, והפלסטינים בתוך ארץ ישראל עצמה.

ובסופו של דבר, האחריות המרוחקת מתחילה אצל דור החלוצים עצמם. רואים את האנלוגיה עם דור יציאת מצרים: עשרה מתוך שנים-עשר ראשי השבטים, עשרה מתוך שנים-עשר נציגי ישראל, נתנו דיווח שלילי במצב בלתי סביר. כי מדובר היה בניצולי יציאת מצרים – באלה שהיה להם האומץ ללכת אחרי משה בזמן שארבעה חמישיות מהעם לא הלכו אחרי משה. ולכן דווקא אצל הציונים של אותה תקופה שהופיע הייאוש הזה [...] עד כמה גדולה האנלוגיה. ונראה הערה קטנה של רש"י שמראה לנו את זה.

טוב, השאלה שאנסה להתמודד איתה היא כזו: משה ידע את הדבר הזה [הדיווח השלילי של המרגלים]., כיצד ייתכן שהוא לא עורר, לא מנע, אלא הפך את המצב הזה לחוקי? ונלמד את הדבר הזה בעניין שמו של יהושע. כי יהושע נקרא 'יהושע'. וברגע מינוי המרגלים, משה התפלל שהושע, יישמר מעצת המרגלים, מהעצה הרעה של המרגלים, כך שלכאורה הוא היה צריך לצפות את זה, והוא שינה את שמו ל'יהושע', משמעותו, : "י-ה יושעך", "שהקב"ה יושיע אותך" - התלמוד מוסיף - "מעצת מרגלים", מהמזימה, מהקנוניה של המרגלים.

אז אם הוא ידע - והכול מתרחש כאילו שהוא ידע - אם הוא ידע - כיצד ייתכן ש...?

אני רוצה להאיר את המצב הזה דרך מצב דומה מאוד ואפילו חריף הרבה יותר של הקושי הזה: בסוף חייו של משה הוא מתנבא באופן פשוט ומוחלט³: אתם תמרדו בה'. מאיפה הוא יודע את זה? לא רק מאיפה הוא יודע - הקב"ה גילה לו את זה - מה עם החירות? האם יש כאן גזירת גורל? איך להבין את מוחלטות/הכרחיות של התחזית הזו, שלאחר מותו של משה יהיה קרע בין ישראל לאלוהיו? וזה יהושע, בדיוק אותו יהושע, שיהיה עליו להתמודד באופן קשה כדי לנסות להציל, ולו במעט, את האותנטיות של קדושת ישראל בדור שלאחר יציאת מצרים.

[...] אז הנה קצת מתכנית הלימוד שלנו. אבל קודם כל הפסוקים שנוגעים למרגלים עצמם:

"וידבר ה' אל משה לאמור: שְׁלַח לָךְ" - כלומר מצידך, בשבילך. וכל הפרשנים הדגישו את זה: ההחלטה הייתה בידי משה. "שלח לך" משמעו: "אם אתה רואה צורך", "אם אתה רואה את זה לטוב". אני לא יודע איך עוד לחזק את הקושי: הכול קורה כאילו שיש חירות באירועים שעתידים להתרחש - משה היה חופשי לשלוח את המרגלים האלה, או למצוא אסטרטגיה שבה רק האנשים מתוך הדור הזה, המסוגלים לכבוש את הארץ, יהיו [...]. ישראל של הכיבוש, והאחרים יוותרו כתוצאה, כפסולת של סינון, של מיון, כמו שהיו אפשרויות של סינונים שונים בכל מפקד. ובכל זאת, נראה שמאחורי זה יש גזירת גורל, שמשה מאשר את מה שהוא יודע שעתיד להתרחש באופן בלתי נמנע - שהרי הוא מבקש הגנה מיוחדת עבור יהושע, וכפי שאנחנו יודעים, זה יהושע וכלב: כלב - נציג שבט יהודה, תזכרו את זה טוב, ויהושע - נציג שבט מנשה, של יוסף, שהם אלו שיהיו, שוב, הניצולים של חמישית אחת - 2 מתוך 12, זה בערך חמישית - שנותרת לאחר הסינון של עם ישראל.

אז בהכרח עלינו להתמודד עם השאלה הקשה הזו. אני מותיר בצד את כל הסכנות של השמצה כנגד הזהות של ישראל מבחינת הסגנון: "עם קשה עורף". ונראה שהנביאים כלל לא היססו: הביטויים שנאמרים הן על ידי משה והן על ידי הנביאים הולכים רחוק מאוד: "דור עיקש ופתלתול", "בנים לא אמון בס". אני לא מתרגם - אלה ביטויים קשים מאוד, ולמרבה הצער זה כתוב בתנ"ך. ולא רק התיאולוגים הנוצרים, אלא כל האנטישמים שקראו את התנ"ך השתמשו בזה כארסנל אנטישמי, שלצידו "החזית הלאומית"⁴ מזמן כבר הייתה נידונה על ידי בתי משפט צרפתיים... כאשר אלו עיתונים ישראלים ושרים ישראלים שמוציאים דיבת ישראל - הם חסינים. אבל כשאלה אנטישמים מבחוץ - הם עלולים להיענש על ידי... נו, הישראלים.

³ purement et simplement - באופן בלתי מותנה וישיר
⁴ מפלגתו הלאומנית של לה-פן בצרפת

"שלח לך" – מצידך, בשבילך, "ויתורו את ארץ כנען". אני מזכיר לכם שיש נושא לימוד חשוב בנקודה הזו: זוהי ארץ העברים, אך היא נקראת 'ארץ כנען' משום שבימי האבות היא נכבשה על ידי הכנענים. אבל מדובר בארץ העברים, שממנה הוגלה העם – שממנו יצאו אברהם יצחק ויעקב בהמשך – אל תוך הציוויליזציה של בבל. ההיסטוריה הרשמית של ישראל מתחילה עם יציאת אברהם מאור כשדים. ההיסטוריה האמיתית של ישראל מתחילה עם האדם הראשון עם שלב חשוב אצל אחד מאבותיו של אברהם: עבר, שהעניק את הזהות העברית לשורש הזה, שמאחד הענפים שלו יצא ישראל ושאר הענפים יתייצבו כיריבים לישראל. זה מה שאנחנו מגלים בלימודים האלה. ובימינו, אנחנו מתמודדים עם אותה קריאה: אני חוזר ממסע בצרפת, ושם מספר המאמרים והתוכניות בטלוויזיה שמטילים ספק בשייכות היהודית והעברית של הארץ הזו הולך ונהיה יותר ממדאיג. במיוחד – אינני יודע, לא עקבתי, כי זה היה בערב שבת – הייתה תכנית שהוקלטה בירושלים עם... [קהל: ...] נכון, כן. לפי מה שסיפרו לי – לא ראיתי את זה – הערבי שדיבר שם הטיל ספק בזהות העברית של ירושלים. קהל: [...] הוא ענה לו יפה מאוד ואמר לו שהוא עושה רוויזיוניזם היסטורי.

מניטו: כן, אבל סוף סוף זה הרבה יותר חמור מזה. העובדה עצמה שהתוכנית הזו יכלה להיות משודרת – אם ברנאר פיבו⁵, אינני יודע איך לומר, היה לו קמפוצ' של כבוד לחוקי מדינת ישראל, הוא לעולם לא היה משדר דבר כזה. אני מקווה שאתם מבינים מה המשמעות של זה. אני חייב לומר לכם, אגב, שהוא רצה לראיין אותי קודם בתוכנית שלו. הם הראו לי את התסריט שלו, ואמרתי שלא אשתתף בכלל בהונאה כזו. ולכן לא הייתי שם. בינינו, אני חייב לומר שהייתה לו בושה, אבל בכל זאת הוא עושה את עבודתו. לא – הוא עושה את עבודתו טוב כעבודה. ואמרתי לו – אגב המזכירה שלו רשמה את זה – אמרתי לו: באופן עקרוני אני צריך לבקש ממוסד הפנים לאסור את השידור שלכם. הוא הודה שהתוכנית הזו הוכנה בצרפת עבור מדינה זרה. ובכן, בתי המשפט הצרפתיים יכלו להיות מוסמכים לעסוק באי-שוויון של התכנית. [...] אדישות מוחלטת.

אז זה בנוגע לארץ כנען, יש סיבות בקבלה שמסבירות מה הפירוש של 'ארץ כנען' במובן, אני לא רוצה לומר [במובן] 'המיסטי', אלא במובן העמוק.

אז נמשיך:

"אשר אני נותן לבני ישראל". שוב, אני אסביר את זה: אין צורך לאשר שזה שייך לישראל אם זה שייך לישראל. אבל למעשה זו ארץ העברים. ולישראל ניתנה ארץ העברים. אני מקווה אם זה ברור מספיק: הזהות של העברים תיבחן באירועים היסטוריים שונים.

⁵ ברנאר פיבו (Bernard Pivot) היה עיתונאי, סופר ומבקר ספרות צרפתי, שנחשב לאחד הדמויות המרכזיות בעולם התרבות הצרפתי. הוא נולד ב-5 במאי 1935 בליון ונפטר ב-6 במאי 2024 בגיל 89.

ומאברהם העברי עד שמגיעים – לאחר שני בירורים של זהות בנוסף על בירורים אחרים שבין אברהם לעבר – אל הזהות של יעקב שנהפך לישראל. לא כל אברהם – יש ישמעאל. לא כל יצחק – יש עשיו. זה יעקב שנהפך לישראל. לפיכך, יש צורך לאשר שהארץ הזו שנתבעת על ידי משפחת אברהם – הארץ הזו נתבעת על ידי הנוצרים, היא נתבעת על ידי המוסלמים – היא אינה שייכת אלא לישראל. זה נושא חשוב ואני מנצל כל פעם את הבמה כדי לציין את זה בפניכם. הייתי זקוק לשעתיים כדי להסביר את זה, אבל אני חושב שהעיקר נאמר ברמזים האלה.

"איש איש, למטה אבותיו תשלחו, כל נשיא בהם". אגב, המרגלים המדוברים האלו – היו אנשים בדרגה גבוהה. "וישלח אותם משה ממדבר פארן, על פי ה'". אז, "על פי ה'" – אין לתרגם זאת כ"על פי צו ה'", שהרי הקב"ה אמר למשה "שלח לך" – אם תרצה, כמו שאמר לאברהם "לך לך – לטובתך". ואם אתה חושב שזה לטובתך – שלח אותם. אם אתה חושב שלא צריך לשלוח – אל תשלח אותם. "על פי ה'", פירוש, אני לא מצליח לתרגם ישירות: ברשותו של הקב"ה, בהכוונתו של האל עצמו. הם היו כולם אנשים גדולים, אישים.⁶ אז תראו מיד מה אומר רש"י על "כולם אנשים", ושם נמצא אחד מהמפתחות לבעיה שלנו: "כולם אנשים" – בכל מקום שבו הטקסט של התנ"ך משתמש במילה "אנשים" זה לשון של חשיבות. ובאותו רגע הם היו כשרים.

לפני שנתקדם, אני אלמד אתכם את אחד מהפרשנים בנושא, כדי לומר שזה הוביל את המפרשים לטעון שבסופו של דבר, הצורה עצמה שבו מנוסחים המסרים נועדה להזהיר אותנו: כאשר מופיעה סיטואציה שהיא לכאורה כל כך בלתי סבירה – כשמנהיגי העם, אלו שהיו החלוצים של הציונות של אותה תקופה, הם בעצמם בגדו בפרויקט של ארץ ישראל – שלא נופתע. כי זה כבר קרה! האם זה ברור מה שאני אומר כאן? ולכן זה תקף אפילו לפני ש... (נתחיל לדון באקטואליה של ימינו א.ח.)

אני אצטט לכם פירוש. עוד לפני שמייחסים את [הפירוש] הזה למפלגה הציונית [...] של השלטון, שכבר אינם עוד ציונים, אבל עדיין נמצאים בשלטון. הפירושים מצביעים על הסמכויות הרבניות של העם היהודי שמנעו את העלייה שהייתה יכולה להציל מיליונים מאחינו. אני מצטט לכם את פירוש של הרב מוסקוביץ' בשם "גלילי זהב" שלמדתי עם הרב קוק.⁷ זה פירוש שאביו של הרב קוק שיבח מאוד, הוא אחד הרבנים הנדירים של הגולה שכתב פירושים ציוניים עוד לפני שקמה מדינת ישראל. הוא היה מרומניה. למדתם את הפירוש הזה? נראה שיש בו מעט במגמה חסידית. אבל בכל מקרה הוא בבירור היה ציוני עוד לפני שהמונח התקבע. והנה מה שאומר הפירוש הזה:

"ונראה כי נושא הטקסט הוא כדי לאפשר לנו להישען על התמונה של מה שאירע ביציאת מצרים לעתיד לבוא". כאשר בתהילים מדובר על הדור של המדבר אנו מוצאים שזה נוסח

⁶ des personnalités - אישיותות. צורת רבים של אישיות
⁷ הרצ"ה

כך: "ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל אשר צוה את אבותינו להודיעם לבניהם וישימו באלהים כסלם ולא ישכחו מעללי-אל ומצותיו ינצרו ולא יהיו כאבותם דור סורר ומורה דור לא הכין לבו ולא נאמנה את אל רוחו" (תהילים עח ו-ח).

אני אומר בעוד רגע שלמרות הכול זה לא שירת דבר. משום שאנחנו כל כך... וזה לא שירת דבר: כל ההפצרות⁸ הללו שליוו אותנו במשך אלפי שנים – לא יצא מזה דבר. כשמגיעים האירועים – אנחנו לוקים בעיוורון. ואני חושב במיוחד על מה שהיה על מנהיגי העם היהודי לדעת כסיבה לשואה אפשרית. ולמעט כמה חריגים, חריגים באמת – כולם היו עם עיניים סגורות.

היו יוצאים מן הכלל, אני אציין בפניכם שניים: הרב אשלג. למדתי עם בנו, והוא אישר לי שהרב אשלג, המפרש הגדול של הזוהר, נאלץ לברוח מוורשה משום שבשנות ה-20 הוא החל להכין את העלייה של יהודי פולין. הוא היה כבר מקובל גדול כשהוא מודיע להם על השואה. וכמעט שרפו אותו! דמיינו לעצמכם היום בישראל את מי שמתריע מפני הקטסטרופה שעלולה לבוא – ואז מרחיקים אותו ושמים אותו בכלא. זה מופלא שאף אחד לא ראה, לא הגיב.

אני חושב על הרב הראשי לישראל: מדובר על המדינה היחידה בעולם שבה אי אפשר להתפלל על חורבות של בית כנסת – וזה בירושלים, על הר הבית. אם זה היה קורה בכל מקום אחר הייתה פורצת בכנסת מהומה. אבל בלב ירושלים – הרב הראשי לישראל לא פוצה את פיו. זה משהו שאי אפשר להבין. אני אומר את הדברים בעדינות. אתם רואים לאן הגענו. והכול לשווא. כך או כך, [...] מה שאומר הפירוש: הרי זה בא [...]

והדוגמא השנייה זה היה ז'בוטינסקי. בשנות ה-20 הוא נסע לניו יורק עם ספר תורה על הכתף כדי להתריע בפני היהודים הציונים של ניו יורק שהשואה מתקרבת – ואף אחד לא הלך בעקבותיו. זה היסטורי מה שאני מצטט לכם מז'בוטינסקי. היחיד שמדבר מעט כך זה אריק שרון, "אריק חרבי תורישמו ידי"...

[מניטו קורא ומתרגם את המשך הפירוש]: "זה בא ללמד שזו הסיבה שהטקסט נתן בפירוט את השבחים האלו למרגלים (שהם היו כולם צדיקים, כולם אנשים) כדי שהדור האחרון ידע, בעת שתגיע הגאולה לישראל, שלא ניתן אמון באותן אישיותות שיקומו להתנגד לגאולת הארץ גם אם רואים בהם אנשים כשרים וצדיקים. ואפילו אם הם ראשים⁹ (צריך לומר רבנים ראשיים) ונסיכים של הדור. ואפילו אם האל עצמו, שיודע את הדברים הנסתרים, יכול להעיד עליהם שהם צדיקים גדולים".

אתם רואים עד לאן זה מגיע. ואל תחשבו שמדובר בדברי סרק – בסוף הגמרא בסוטה יש רמז לטקסט הזה, בפירוש לפסוק "כי מי בז ליום קטנות": שבאחרית ימי הגלות יהיו

⁸ Exhortations – ניתן גם לתרגם הטפות או תמריצים
⁹ פרפראזה על דברי הכתוב "ראשי בני ישראל המה"

צדיקים גדולים – "מי גרם לצדיקים שיתבזבוזו שולחן לעתיד לבא קטנות שהיה בהן שלא האמינו בהקב"ה". זה התלמוד עצמו שמדבר, זה לא טקסט של איזה רב ציוני – זה התלמוד עצמו שמדבר. חכמי התלמוד ידעו שבסוף זמן הגלות ישובו ויתרחשו המאורעות הללו שהם בלתי סבירים – ושאותם צדיקים יהיו הכופרים באמונה של ישראל. אין צורך לומר שמות.

אני חושב שנשכח כאן עד מחר בבוקר אם נתחיל למנות את שמות הרבנים הגדולים של הדורות האחרונים שמנעו מהיהודים לבוא לארץ ישראל, ואת אלו שעדיין ממשיכים.

"אלא שלאחר כך יניאו את לב ישראל מבוא לארץ" - שלא ניתן בהם אמון. "כי סוף שיתגלה קלונם כקלון המרגלים". אי אפשר שלא להיות מופתעים לשמוע – בעיקר בגולה, אבל גם כאן – רבנים אנטי-ציונים שאומרים דברים קשים על המרגלים בעודם עושים את אותו הדבר. אני מקווה שאתם קולטים: פעם אחת חשפתי אחד כזה לעצמו: הוא נדהם לגלות מה שהוא עושה, ובסוף עשה עלייה. אתם רואים – זה מסוכן... זה אמיתי, אבל נכון.

ובכן הנה לנו רמז ראשון. אז מצד אחד זה מרגיע. זאת אומרת, לא משנה כמה בלתי סביר הוא האירוע, האנשים שצריכים לראות – לא רואים, האנשים שצריכים לדבר – לא מדברים,

וכן הלאה. ובכן, העובדה שזה ידוע, שזה [הזהות של] ישראל – זה אמור להרגיע. אבל מה שמדהים זה – שזה באמת כך. אני מקווה שזה ברור מה שאני אומר. מצד אחד זה מרגיע, אבל מצד שני זה יותר ממדהים! איזה עם בחר לו הקב"ה? אני מקווה שאתם רואים את ההשלכות של זה. אני לא יודע אם זה היה כאן: פעם, בשבת, אבל אני לא יודע איפה, לא מזמן, [...] מישוהו שאל אותי שאלה לגבי השואה.

קהל: זה היה בגוש קטיף.

מניטו: אה, זה היה בגוש קטיף, אבל אני רוצה להזכיר את זה. למעשה יש בעיה משולשת של אחריות, במרכאות, לשואה: הגרמנים, היהודים והקב"ה. הגרמנים – אף אחד לא מעז להטיל בכך ספק, כי זה עלול להעמיד בספק את הציוויליזציה האירופית. וכאשר יש בהלה מעצם הרעיון לערער את הציוויליזציה האירופית, אז מעדיפים להסתדר. ואני חושב שה"מלך" הוא מיטראן, אם עקבתם אחרי מה שקרה בשנות חייו האחרונות – לדבר כאילו שזה משהו שגורתי, סוגריים בהיסטוריה של גרמניה, משהו מוגבל, משהו שהפכו אותו לבנאלי, משהו שראוי לגנאי – אבל לא יותר. ובעיקר – ואת זה אני אומר בעיקר מול התיאולוגים הנוצרים – הבהלה הזו, שהיא עמוקה מאוד, מ[האפשרות] לערער על הנצרות. כי ציוויליזציה שחונכה על ידי הנצרות במשך אלפיים שנה ומובילה לדבר כזה, זה... יכולתי לדבר על זה במשך שעות.

אבל במיוחד אצל היהודים יש בהלה לערער על האחריות של הגרמנים. מעדיפים לקבל פיצויים על תאי הגזים. ואז, היהודים – זה בלתי מתקבל על הדעת שהיהודים עצמם

אחראים לזה. אז נותר רק השלישי – הקב"ה. ואז מתחילים להרהר: "שתיקתו של אלוהים" "ליקוי האל", "איפה היה אלוהים באושוויץ?". ויש אנשים גדולים בני זמננו – ובכן לא נדבר – שמתנהגים כמו ילדים, כאילו מעולם לא למדו דבר מהתורה – על איזה אלוהים הם מדברים? אבל אולי יום אחד אזכה לאומץ לתקוע סיכה בשמותיהם. אלה אנשים שחיים כיום. אני לא רוצה לומר שמות, אבל אולי יש לכם מישהו בראש. ובכן הנה, סוגרים את המשולש: מי האחראי? זה הקב"ה. רק שלא שמים לב שלא היהודים הם האחראים. ויש לנו הלכות של קידוש השם: כל היהודים שנהרגו בשואה הם קדושים, והם זכאים לעולם הבא בלי גיהנום. אבל מדובר באחראים של הקהילה, שגרמו לכך שהיהודים נפלו למלכודת. ובכל מקרה, לגבי האחראים החילוניים – לא דורשים מהם להכיר את התלמוד והזוהר, אבל הרבנים – כן. ובדרך כלל, הרבנים האלו המציאו לעצמם שער לעזאזל כדי לנסות להסיר את האשמה מהיהודים, מהקב"ה, ומהגרמנים. אז השער לעזאזל זה הציונים... אני לא יודע אם אתם יודעים – מגיע הבלתי-ידיאמן!¹⁰

אז אני חוזר ואומר שזה מאוד מדאיג, הבעיה שלנו. צריך לחפש הסבר אפשרי לגמרי במקום אחר: זה הגורל של האנושות, ו[...] גורל הבחירה בישראל – זהו גורלו של העולם, שעובר דרך הבחירה בישראל.

ולכן, לא מצאתי מקור למה שאומר לכם עכשיו, כבר אמרתי לכם את זה בצורות שונות מספר פעמים: כדי שההיסטוריה של העולם תהיה צודקת, הקב"ה צריך לסדר את זה כך שיהיו נגדו כל הסיכויים. אם הייתה איזו דחיפה קטנה לכך שהעם הנבחר יהיה העם הנבחר – ובכן זה לא היה צודק. יש, אגב, מדרש שמדבר על זה, אדבר עליו עוד מעט, הוא מדבר על זה בעקיפין: כדי שאלו שמגיעים לסוף ההיסטוריה יגיעו לשם כצדיקים וכדי שהדבר יהיה צודק – יש צורך שיעברו לשם רק אחרי מאבק אמיתי של ההיסטוריה – לא ייתכן שתהיה להם "מארטינגל". אתם יודעים מה זה מארטינגל?¹¹ כששמים משהו במשחק, ויודעים את חוקי המשחק – זה מזויף. לכן הכול מתרחש כאילו הקב"ה בחר בעם שהוא המורד ביותר בטבעו כלפי התורה. והכול מתרחש כאילו שזה כך. הכול מתרחש כאילו רק היהודים מסוגלים להבין את תורת העברים, אבל רק היהודים מתנגדים לה. אני מקווה שזה ברור מה שאמרתי.

אני אומר את זה לעיתים קרובות בצורה אחרת: כדי להיות רב צריך להיות יהודי. מה זה רב? זה מישהו שמבין את תורת העברים. ורק יהודים יכולים להיות רבנים ולהבין את תורת העברים! והכול קורה כאילו שהעם הזה – זה לפי ההגדרה, והקב"ה יודע את זה, והתורה

¹⁰ 'הבלתי ידיאמן': כלומר הרבנים החרדים, שאחראים על עיכוב הקהילות בגלות והותרתם לגורלם בשואה, מתחילים להאשים כיום שאלו הציונים שהם לא אפשרו להם לעלות ארצה.

¹¹ מתוך ויקיפדיה: מרטינגל הוא שיטת הימורים שבה מהמר מכפיל את סכום ההימור לאחר כל הפסד, מתוך תקווה שכאשר ינצח, הוא יכסה את כל ההפסדים הקודמים וירוויח סכום השווה להימור הראשוני. למרות שזה נראה מבטיח, השיטה עלולה להוביל להפסדים גדולים בשל הצורך בהון בלתי מוגבל בתורת ההסתברות – מרטינגל הוא תהליך סטוכסטי שבו הערך הצפוי של הצעד הבא, בהתחשב בכל הצעדים הקודמים, שווה לערך הנוכחי. זהו מושג חשוב במתמטיקה ובסטטיסטיקה, במיוחד בניתוח משחקים הוגנים ובמודלים פיננסיים.

יודעת את זה, והיא אומרת לנו את זה – העם הזה אינו חסין מפני שזה יהיה פשוט. יש פסוק ברור מאוד¹² שבו הקב"ה אומר: אבל מצאו לי אומה אחרת שמורדת באלוהים שלה כמו שישאל מורדים באלוהים שלהם. וזה נאמר בדרכים שונות. אני מקווה שזה ברור: מין סלחנות שכזו.

ואז, לעיתים קרובות... אסביר לכם משפט שאני אומר לעיתים קרובות, במיוחד בתפוצות, ואומר לכם מתי זה נראה לי ברור במיוחד. לפני שנים הייתי בליון. והנוער היהודי ארגן הפגנת מחאה נגד רוסיה, כדי לדרוש מהרוסים – שהיו הסובייטים באותה תקופה – שייתנו ליהודים לעזוב לישראל. אלו היו היהודים של ליון, שצעדו בליון, כדי לדרוש מהרוסים, שייתנו ליהודים לעזוב לישראל. אז הייתי באותה התקהלות, שהייתה מאובטחת על ידי ה-CRS הצרפתיים, ובראש התהלכה היו דגלים צרפתיים וישראליים. ושמעתי ג'נדרם שאמר לחבר שלו: "הנה, תראה, הישראלים צועדים!" יהודי אחד יצא מתוך התהלכה ואמר: "אדוני, העלבת אותי – אני צרפתי!". ניגשתי אליו, הצגתי את עצמי, ואמרתי לו: "אבל אם אתה צרפתי – מדוע אתה עומד מאחורי דגל ישראלי? זה דגל זר!" הוא לא ידע מה לענות. הוא אמר: "אבל אדוני אינו אנטי יהודי, הוא צרפתי".¹³ זה שורש העניין. הם אנטי-יהודים, הם לא כל כך אנטי-יהודים – הם מה שהם, אבל אנחנו הופכים אותם לאנטי-יהודים. זה מה ש[...] האנטישמיות, כדי להבין עד כמה היא בלתי נמנעת. עד כדי כך, שאנחנו מרשים לעצמנו את המותרות שיהיה אנטישמיות במדינות שאין בהן יהודים. ביפן, למשל, יש אנטישמיות נוראה ואין שם יהודים. אבל זו אנטישמיות מיובאת שמגיעה ממדינות שהיו בהן יהודים. אתם מבינים למה אני מתכוון?

אז כל זה אותה הבעיה: יש לנו את נבואת הנביאים שהאנטי-יהודים שדוגמתם היא בבל ייענשו משום שהגזימו. אלוהים בחר בבבל [לשאת את תפקיד המעניש א.ח.] לא מפני שהם אנטי-יהודים, אלא מפני שהם הגזימו. הם ידעו, הם מגזימים. [...] בבל היו כמו השבט ("מטה זעמי") שמכה בנו, אבל השבט יישבר משום שהוא הכה חזק מדי. טוב, לא אומרים את הדברים האלה בפומבי, אבל אלו הנביאים שמדברים כך. ואז – זה ממשיך. אתם יודעים, הגעתי אך שלשום מפריז. הפניקה בעקבות תוצאות הבחירות של החזית הלאומית – אבל שום דבר לא זז! שום דבר לא זז! יותר מזה.

טוב, בקיצור, אני סוגר את הסוגריים. אז הכול מתרחש כאילו, כדי שחוקי המשחק יהיו צודקים. כדי שלא תהיה "מארטינגל" הקב"ה לקח את העם הקשה ביותר ככלי לגאולת העולם: אם זה עובד איתו – אעביר את האחרים. והכול מתרחש כאילו שזה עובד. אבל זה עובד כך. אני יותר ויותר משוכנע שזה נכון, מפני שמצאתי מדרש בתלמוד שאומר: למה

¹² ירמיהו ב' יא: "כי עברו איי כיתיים וראו וקדר שלחו והתבוננו מאד הן היתה כזאת ההימיר גוי אלוהים והמה לא אלוהים ועמי המיר כבודו בלוא יועיל"

¹³ כלומר, היהודי שאליו פנה מניטו לא הבין שהתנהגותו - אחיזה בזמנית בשני הדגלים - מגבירה את האנטישמיות.

התורה נקראת "תורה מייגעת"? כי היא מעייפת את כוחו של האדם! ושם ישראל לא היה מתייגע בלימוד התורה הוא היה בולע את עולם החי. זה מה שאומר התלמוד¹⁴.

¹⁵ בכל מקרה, אלו הרבנים עצמם שאמרו את זה: יש שלושה דברים שהם הכי נוראים בעולם: אצל בעלי החיים – הנמר; אצל הצמחים – זה ה... איך קוראים לתבלין הצרפתי הזה? הצלף; ואצל בני האדם – זה ישראל. אם מחפשים טוב [...] זה הצברים [...]

והנה מה שהפסוק עומד לומר לנו: "ואלה שמות האנשים אשר שלח משה לתור את הארץ... ויקרא משה להושע בן נון – יהושע". [...] מה זה אומר "בן נון", ולמה לא נאמר "בן נון" אלא "בן נון" יום אחד נלמד זאת. מזל הדגים זה לא כלום. יש בעיקר את ההערה הזו שתובא שוב בתלמוד. זו גמרא במסכת סוטה שאומרת: "יה יושעך מעצת מרגלים". נראה אחר כך מקור שני, שבו היו"ד שם שמה הוסיף ליהושע הייתה היו"ד שנלקחה מ"שרי" ששמה שונה לשרה. היו"ד הזה שהיה בסוף שמה של שרי נשאר תלוי באוויר – כך אומר המדרש – עד שירד והפך לאות הראשונה של "יהושע". מה הקשר בין שרה ליהושע? והרי, במקום היו"ד הזה באו שני הא – אחד לאברהם ואחד לשרה. אם יהיה לנו זמן, נראה גם את המדרש הזה.

ובכן, עכשיו תפתחו את ההערה של התורה תמימה, כאן, באות ו' – אתם איתי? ונקרא את זה יחד. אבל הקושי הוא: אם משה ידע – כיצד ייתכן ששלח אותם? נראה שהוא ידע, שהרי הוא מתפלל שיהושע יזכה להגנה מפני עצת המרגלים! אנחנו נלמד את הטקסט הזה – לא באופן מלא, כי יש בו כמה נושאים – ואני אתן לכם השלמה במקום אחר. ובכן, אתם איתי?

"נראה, שכוונת הפשט של מדרש זה היא שמה התפלל באמצעות נוסח תפילה זה, והכוונה שלו הייתה שיהושע לא יצטרף לכוונת המרגלים, כדי להביא יחד אתם דיבת הארץ". וזה מלא הומור. אגב, הארץ הזאת, שקראנו לה במשך אלפיים שנה "ארץ זבת חלב ודבש", ופתאום היא "ארץ אוכלת יושביה", זו ארץ שמקיא את יושביה. ויש ספרים שיצאו לאחרונה, בעיקר על ידי סופרים יהודים אמריקנים אנטי-ציוניים – אחד האחרונים, שהוא מאוד מאוד אלים, זה זוכה פרס נובל האחרון [...] ששמו... נכון?

קהל[...] :

מניטו: כן. אבל זה חוזר על עצמו אצל הרבה כותבים מ[...] בצרפת – שמעתם על אדגר מורין? ובכן, הוא – גם הוא לא מהסס. יש עוד אחד שלא מהסס – זה אטאלי. ההשמצות נגד ישראל

¹⁴ ביצה כה ב

¹⁵ בשיעור בצרפתית נאמר כאן המשפט הבא:

אנחנו צריכים את התורה כי אם אין לך את התלמוד – התלמוד ישלוח בך! מדובר על משפט עם משחק מילים בצרפתית שלא ניתן לתרגום ישיר אך מבטא רעיון עמוק: צריך את התורה (שמקורה מההתגלות, מלמעלה) כדי לשלוט בתלמוד. שאם לא כן, התלמוד (שמקורו מיצירתו של עם ישראל, מלמטה) ישלוח בך: סבך הפלפולים עלול לכסות את התמונה הכוללת שמעניקה התורה.

זה משהו ש... איך אומרים? "דיבת הארץ". ובכן, זה אתה שאמרת לי קודם מהי עוצמתם של המרגלים – שדיברו דיבה על הארץ.

אבל לפי זה יש שתי קושיות: אם משה ידע את כוונת מזימת המרגלים, איך ייתכן שהוא שלח אותם לכישלון הזה? קושי שני: למה הוא לא התפלל גם על שאר המרגלים שיינצלו מהמחשבות הרעות האלה?

"לכן נראה שמה לא ידע את כוונתם". זה קשה, כי הגמרא אומרת את ההפך – זו הגמרא שאומרת שכאשר משה התפלל הוא התפלל: "יְהוָה יוֹשִׁיעַךָ מֵעַצַּת מִרְגָּלִים". ולא מבינים, אני לא מבין, איך יכול התורה תמימה לחלוק על גמרא מפורשת. אתם מבינים את הקושי. לכן אני אקרא את ההסבר שלו, ואחר כך אנסה להצביע על כך שזו לא דרכו הרגילה, זהו הסבר דרש, זה לא ממש הפשט. ואנחנו נחזור לפשט של הגמרא באמצעות פרק אחר, בסיפור חייו של משה.

"הוא לא ידע את כוונתם של המרגלים, ורק עבור יהושע הוא התפלל, משום שחשד, פחד, שכשם שכל תוצאה תלויה בסיבתה, בשורשה ובעיקרה, ויהושע בא מיוסף – וביוסף היה מום של דיבה, שהוא הוציא דיבה על אחיו". זה הסבר קצת של דרש, אבל אפשר להסביר את זה גם אחרת, בעזרתו אגב. הוא פחד שמא הפגם הזה הושרש גם בו. כפי שנהוג לומר שההתנהגויות של האבות עוברות בירושה לבנים. לכן הוא התפלל עבורו. "והעובדה שהוא התפלל כך עבורו, ולא עבור גדי בן סוסי, שגם הוא היה משבט יוסף, אולי מפני שיהושע היה תלמידו של משה, והוא ייחס לו חשיבות יותר משאר האנשים". פה זה מתחיל להיות קצת דרש... "הוא אהב אותו מאוד, לפי מה שכתוב בפסוק: "ומשרתו יהושע בן נון – לא ימיש מתוך האוהל", והוא ידע שיהושע הוכשר להכניס את ישראל לארץ, והוא פחד הרבה יותר שהוא ייפול בכישלון הזה... "בנוגע לגדי בן סוסי, שמייצג אפוא את מנשה, משה לא כל כך חשד בו, כי זה היה רק חשד [...] אבל אם כך, למה לא נתייחס לזה כאל חשד בלבד עבור יהושע [...]?" אני לא נוהג לומר את הדברים האלה – ההסבר לא נראה.

יש דרך אחרת להשתמש בלימוד הזה של התורה תמימה: לומר שאכן יהושע בא מיוסף, וביוסף יש נטייה ל"חוץ לארץ". ולפיכך היה מקום לחשש שנטייה זו ל"חוץ לארץ" מרחפת, מכבידה על של יהושע. צריך לדעת את זה: יש הרבה מאוד מקורות שמצביעים על כך שהילדים של רחל – זה חוץ לארץ, והילדים של לאה – זה ארץ ישראל¹⁶. זה מאוד ברור. אפשר להתאים את זה לתורה תמימה כך.

שמתי לב שזו אותה מגמה שהרב קוק מסביר בפסוק בתהילים: "ויטוש משכן שילו אהל שכן באדם" (תהילים עח ס)¹⁷ יוסף – זו הנטייה הישראלית של התפוצות. וזה מובן מתוך סיפורו של יוסף שהוא הדגם המובהק של זה. (זה מה שהזדמן לי לומר לאחרונה לרב הראשי

¹⁶ מספד למשיח? עמ' 43
¹⁷ ראו מספד למשיח? עמ' 50

של צרפת. זה לא במקרה שהוא נקרא יוסף! זה לכל הפחות צירוף מקרים, שדורש התבוננות).

בחזרה לנושא. הנה מה שאומר לנו התורה תמימה. נראה מיד את ההערה השנייה, ואחר כך נלמד בחומש דברים קטע שיאיר לכם את הקושי שלנו. אז קחו את ההערה השנייה: "י שניטל מאמנו שרה, שנקראה שרי, עלה ונשתטח לפני הקב"ה, ואמר: ריבון העולמים עקרתני מן הצדקת הזאת. אמר לו הקב"ה: צא לך – בעבר היית נתון בשם של אישה ובסוף תיבה, חייך – שאני נותןך בשם זכר בראש תיבה". וזה מה שכתוב בפסוק: ויקרא משה להושע בן נון – יהושע".

זה מדרש בלתי מובן! זה יהודי... כי אנחנו מבינים את כל המילים, אבל זה לא אומר כלום. ולכן צריך לצטט המון מקורות. אצטט רק כמה מהם. יש מקור שאומר¹⁸ שהעולם הזה מסומן באות "ה", והעולם הבא מסומן באות "י", לפי הפסוק "כִּי בָּנָה ה' צוּר עוֹלָמִים" (העולם הזה והעולם הבא). אז העולם הזה נברא ב"ה", "בה-בראם - בה"א-בראם", "ברוך שאמר והיה העולם", והעולם הבא נברא ב"י". השם – שם הוויה – לעולם הבא הוא "אהיה" – בעתיד, "יהיה". יש פסוק שמציין זאת: "יהיה ה' אחד ושמו אחד". זו המילה "אחד" שתהיה שמו של ה'. בעולם הזה זה יו"ד ה"א וי"ו ה"א – בעולם הבא זה יו"ד ה"א יו"ד ה"א. אז כדי לפשט: היו"ד מסמן את העתיד של העולם הבא, ה"הא" – משמעו כאן, עכשיו, הא לחמא עניא". אבל יש קושיה: כי [בסדר האל"ף-בי"ת] היו"ד בא אחרי ה"הא. אתם יודעים את התשובה? התשובה חשובה מאוד, אבל היא פשוטה מאוד: זה העולם הבא שאלוהים רצה לברוא, והוא צמצם אותו בעולם הזה שמאפשר לזכות בעולם הבא. אז היו"ד נברא לפני ה"הא"!

ואם תספרו: א' + ב' + ג' + ד' – זה יוצא יו"ד. אחד + שתיים + שלוש + ארבע – זה יוצא עשר (הערך המספרי של האות יו"ד). יש תוכנית: זה העולם הבא שנברא תחילה. למעשה, זה העולם הזה שנברא תחילה. יש בשפה המרקסיסטית, ב[...]. המרקסיסטי, קטגוריה מאוד ברורה שמסבירה את זה: זו "התשתית" ו"מבנה העל" (infrastructure et superstructure) אבל יש לנו משפט בתלמוד, שמעולם לא מצאתי את המקור שלו אגב, אם יום אחד תמצא אותו תגיד לי אם זה בתלמוד או במדרש: "סוף המעשה – במחשבה תחילה". בתוכנית – יש את היו"ד, שהוא סוף המעשה – עשייה. זה ברור! לכן, תמיד בסוף העשייה מתגלה מה שהיה בהתחלת המחשבה. הבנתם את הפרדוקס לכאורה: בראשית ברא אלוהים את השמים ואת הארץ – "בריא" – זה עולם הבא. "והארץ הייתה תהו ובהו" – שבירת הכלים, צמצום, [...] אני לא מתרגם.

אז זה מקור ראשון. המקור השני הוא לגבי שיר חדש: יש עשר שירות שיושרו, תשע כבר נשמעו, העשירי הוא "שיר" בזכר, כבר לא "שירה חדשה", אלא "שיר" בלשון זכר. זה שיר שאחריו לא יהיו עוד תולדות, לא יהיו עוד הולדות. אני מתכוון – בתחילת ההיסטוריה שלנו

¹⁸ מנחות כט ב

יש את שרה שמולידה את ישראל, ובסוף ההיסטוריה שלנו יש את יהושע – שבאופן נורמלי, אם העם היה ראוי, הוא היה צריך להיות המשיח של יציאת מצרים – בזמן יציאת מצרים. ואני רוצה ללמוד מיד את המקור שמרחיב את זה מעט. כלומר, משה היה צריך לסיים את ההיסטוריה של העולם הזה, ויהושע להתחיל את ההיסטוריה של הזמנים המשיחיים. ואז – העם לא היה ראוי¹⁹...

אז קחו דברים, בפרק ל"א. הפסוק שנלמד, כמפתח לקושי שלנו – פסוק ט"ז בפרק ל"א: "ויאמר ה' אל משה: הנך שוכב עם אבותיך, וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ...". זו נבואה של הגורליות שעליו אני מדבר איתכם: הקב"ה שאומר למשה – הנה אתה עומד למות והעם הזה יתמרד. אז זה שוב נראה כמו ייעוד/גורל צפוי מראש. יש מילה בצרפתית שאומרת את זה טוב יותר? יותר מ"גורליות". "קבוע מראש", אם תרצו, יותר מ"ייעוד". ובכן, זה משה עצמו שמסביר אחר כך, הסביר להם, קחו בפרק ל"א, פסוק כ"ז – משה אומר לעם: "כי אנכי ידעתי את מריך, ואת ערפך הקשה, הן בעודני חי עמכם היום – מרים הייתם עם ה', ואף כי אחרי מותי...". כלומר: משה יודע מניסיונו האישי מה יקרה אחר כך: אם כבר כשמשנה היה כאן הם מרדו, קל וחומר אחרי מותו.

לכן זה מחזיר אותנו לשאלה שהצגתי בהתחלה: לא מדובר בעם שמוכרח בגזירה אלוהית של ייעוד מראש, מוכתבות מראש, להיות כזה. אלא משום שהוא כזה, אלוהים בחר בו. אני מקווה שזה ברור מה שאני מסביר לכם עכשיו. כדי שלא יהיו טענות בדין האחרון. הקב"ה היה יכול בצורה פשוטה מאוד לתת לנו את "המארטינגל", את הוראות ההפעלה, איך לעשות כדי לנצח. ובכן – לא רק שהוא לא נתן לנו [את הוראות ההפעלה], אלא שההוכחה לכך שאנחנו כאלה – זה שהוא כן נתן לנו וזה לא מועיל. אני מקווה שזה ברור מה שאני אומר. כמובן שזה מועיל לדעת מה היינו צריכים לעשות כדי להצליח. לא לומר שזה חוסר ניסיון בקריאת התורה, (כביכול) "אתם לא תבינו את זה מעצמכם". זה כל כך פשוט – כל עם אחר הוא עצמו. היחיד שהוא ההפך של עצמו – זה היהודים!

וזה מתגלה באופן הכי ברור אצל אלו שהיו אמורים להיות "נורמליים" לפי התורה. אני לא רוצה לומר יותר, הבנתם. ומה שמתגלה פה זה שהם הופכים לקריקטורות של עצמם. כש... אגב, זה כבר נמצא אצל הרבנים. אם תלכו למלאכי, הדרך שבה מלאכי מדבר: "תופשי התורה – לא ידעוני", אלו שאחראים להפיץ את התורה אינם מכירים אותי, אומר הנביא בשם ה'! אז רואים איך זה מתרחש בקרב החוגים שאמורים להיות החוגים האדוקים של העם – כאן ובתפוצות – שדווקא שם מתרחשים הסקנדלים הפיננסיים הכי נתעבים... וזה תמיד היה כך. רואים שגם משה וגם שמואל – לגבי שמואל, נקרא בהפטר – שניהם אומרים לעם: "עליי אתם לא יכולים לטעון טענות בענייני ממון. האם לקחתי מכם חמור אחד?"

¹⁹ "אלמלא חטאו ישראל, לא ניתן להם אלא חמישה חומשי תורה וספר יהושע בלבד, שערכה של ארץ ישראל הוא". (נדרים כב ע"ב)

אתם מכירים [...] אם מסתכלים מה קורה במפלגות הדתיות – חוץ מהמפד"ל, שמעולם לא היה בה סקנדל – זה מזעזע.

ובכן, אנחנו חוזרים לשאלה מההתחלה: ראשית, זה מרגיע – כי ככה זה. שנית – מדוע זה כך. לכן אנחנו בטוחים שנגיע אל הסוף: "והיה שארית ישראל". השארית – זו ישראל. זה מה שנקרא בהתחלה "ראשית" שחוזר בסוף כ"שארית". אלו אותן אותיות, בסדר אחר. אבל באיזה מחיר? הנה הבעיה.

נשארה לי רק נקודה קטנה להוסיף: הקשר בין שרה ויהושע. אני רק ארמוז עליו בקצרה: שרה פותחת את ההולדה של ישראל. הפעם הראשונה שהמילה "תולדות" מציינת הולדה עבור ישראל היא כאשר שרה מולידה את יצחק. וההולדה הזו תצליח אחרי בועז ורות, שכן דוד יצא מן ההולדות שהחלו בשרה.

אבל אני רוצה לצטט לכם מקור נוסף הנמצא בגמרא במסכת מגילה: אתם יודעים שכמו בירושלים, בערים שהיו מוקפות חומה בימי יהושע חוגגים את פורים ביום שלאחר מכן. יש אפילו ערים שחוגגים בהן יומיים, משום שלא בטוחים. לכאורה, היה מתבקש לקבוע כך את החג לערים שהיו מוקפות חומה בימי אחשוורוש. והגמרא במגילה מסבירה שכדי לתת כבוד לארץ ישראל הוחלט לקבוע את הקריטריון של ערים מוקפות חומה בימי יהושע.

ויש קשר נוסף למה שקורה בפורים: בפורים פסקה נבואת הנביאים. נבואת הנביאים נפסקה – והיא נפסקה בימי אחשוורוש ואסתר. יש כמה פסוקים שמצביעים על כך, במיוחד פסוק שנלמד בגמרא בחולין²⁰: שואלים שם – היכן יש רמז לאסתר בתורה? זה הפסוק: "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא". "אסתיר" – אותן אותיות כמו אסתר. אבל אסתר זה שם פרסי, ו"אסתיר" זו מילה בעברית. זה לא עובד... ובכן – זה כן עובד: ההתגלות נפסקה בימי אסתר המלכה, ולכן שם ה' אינו מופיע במגילת אסתר – הוא מופיע בהסתר.

ובכן, ההתגלות הייתה אמורה להיפסק אחרי יהושע.²¹ אבל מפני שלא היינו ראויים, נבואת הנביאים שנועדה להוכיח את ישראל המשיכה אחרי יהושע, והיא המשיכה עם הנביא יהושע – אותו שם ממש. זה מוכיח שהיה אמור להיות רק שישה ספרים: החומשים, וחומש יהושע. אבל מפני שישראל חטאו הנבואה הייתה חייבת להימשך עם יהושע, עד לימות אחשוורוש ואסתר המלכה. תבדוק את פסוק ב', פרק א' של יהושע. אתה שם? ובכן, אני מקשיב: "תחילת דבר ה' בהושע...". זוהי תחילת הנבואה מחדש – אחרי יהושע. אז יש מדרש שמשווה את אסתר שמלכה על 127 מדינות, לשרה שמתה בגיל 127 שנים. המדרש הזה קושר את שרה עם ימי אחשוורוש, שהיו אמורים להיות ימי יהושע. אז אני אתן לכם את הציטוטים השונים האלו – כדי להראות לכם שיש עקביות בכל המדרשים האלו...

²⁰ קלט ב

²¹ נדרים כב ב: "אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד שערכה של ארץ ישראל הוא".

ולבסוף, אני חוזר בדקה שנותרה לנו לליבה של הסוגייה, למרכז העניין : אנחנו דור שעדים לכך שגם כאשר יודעים, הכול מתרחש כאילו זה לא עוזר במאומה. ובכן, זה עוד לא סופי, נקווה שבימים הקרובים זה כן יעזור במשהו. טוב, בכל מקרה, אתם יודעים. ככה זה. יש שאלה?

קהל: ככה זה, בלי תנאים? האם יש אפשרות אחרת?

מניטו: בוודאי! במרחק של עשרה סנטימטר מהחוף – אפשר עדיין לטבוע, ובעשרה סנטימטר – אפשר גם עוד להינצל. למעשה, אני פסימי כי... אני לא יודע איך לומר לכם, יש לי תחושה שהיהודים מקבלים בדיוק מה שמגיע להם. תסלחו לי שאני אומר את זה: אבל זה מה שמגיע להם, וזה מה שיקרה. טוב, אני מקווה שלא העברתי לכם שיעור אנטי-יהודי...